

KAVRAMSAL SANAT VE ON KAWARA*

CONCEPTUAL ART AND ON KAWARA

Ali Koç **, Mehmet Akif Kaplan ***

Öz

Bu araştırma, Postmodern Dönem’de bir ‘üstdil’ olarak nitelendirilen Kavramsal Sanat anlayışını ve bu anlayış içinde dil odaklı çağdaş sanat işleri üreten Japon kökenli Amerikalı sanatçı On Kawara’nın (1932-2014) sanat alanyazını içindeki önemini göz önünde bulundurarak; onu incelemeyi; sanatını değerlendirmeyi ve tanıtmayı hedefler. Bunun için öncelikli olarak Kavramsal Sanat yaklaşımının tarihsel süreç içinde aldığı rol üzerinde durur. Bu bağlamda, araştırma bir yandan, Kavramsal Sanat yaklaşımının, Modern Dönem’in 1920’lerdeki Dadaizm akımına kadar uzanan tarihsel köklerini diğer yandan ‘Kavramsal Sanat’ ibaresinin 1960’lı yıllardan sonra sanatçılar tarafından adının konulması, teorik ve kuramsal çalışmaların yapılması ve çağdaş sanat pratiklerinde yer alması süreçlerini irdeler. Sonra, Kavramsal Sanatın ilginç isimlerinden olan ve dil odaklı işler üreten On Kawara’nın; zaman, mekân, uzam, varlık ve yokluk kavramlarını düşünsel temelde sorgulayan ve tartışan çağdaş bir sanatçı olduğu sonucuna varır. Dolayısıyla Kavramsal Sanat temsilcilerinden birini incelemeye ve tanıtmaya girişen bu çalışmadan elde edilen sonuçların çağdaş sanat alanına katkılar sağlayacağı ümit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kavramsal Sanat, On Kawara, Zaman, Mekân, Uzam.

Abstract

This research, considering the concept of Conceptual Art, which is described as a 'metalanguage' in the Postmodern Period, and the importance of the Japanese-American artist On Kawara (1932-2014), who produces language-oriented contemporary art works within this understanding, in the art literature; to examine it; aims to evaluate and promote his art. For this, it primarily focuses on the role of the Conceptual Art approach in the historical process. In this context, the research examines, on the one hand, the historical roots of the Conceptual Art approach dating back to the Dadaism movement of the Modern Era in the 1920s, on the other hand, the naming of the term 'Conceptual Art' by artists after the 1960s, conducting theoretical and theoretical studies and making use of Contemporary Art practices. examines the processes involved. Then, On Kawara, who is one of the interesting names of Conceptual Art and produces language-oriented works; He concludes that he is a contemporary artist who questions and discusses the concepts of time, space, space, existence and non-existence on an intellectual basis. Therefore, it is hoped that the results obtained from this study, which attempts to examine and introduce one of the Conceptual Art representatives, will contribute to the field of contemporary art.

Keywords: Conceptual Art, On Kawara, Time, Place, Space.

Araştırma Makale // Başvuru tarihi: 20.09.2022 - Kabul tarihi: 28.12.2022.

* Bu makale, 06-07 Temmuz 2022 tarihinde İnstitute of Economic Development and Social Research (İKSAD) tarafından düzenlenen ‘Uluslararası Paris Sosyal Bilimler Konferansı-VII’nda sunulan ve özet kitabında yer alan ‘Kavramsal Sanat ve On Kawara’ adlı kısa bildirinin geliştirilmiş ve genişletilmiş halidir.

** Öğr. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, alikoc@ksu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0939-2587>

*** Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, makifkaplan78@gmail.com, <https://orci.org/0000-0001-8389-334X>

1. Giriş

İnsanlar tarih boyunca, sanat eseri/yapıtı/işi yaparken ve geleneksel estetik değerleri yansıtırken kompozisyon ilkelerine ve kanonlarına bağlı çalışmaları; biçime (form, şekil), içeriğe (anlam, ifade, mana), fikre, düşünceye ve kavramsal olana ilgiyi gösterir. Zira gösterge ya da temsil nesnesi konumundaki her sanat eserinin bir biçimi bir de içeriği her zamanda, her zeminde ve her uzamda mutlaka vardır. Biçimin içerikle olan bu karşılıklı oyunu sonucunda ortaya çıkan görsel örnekler, prehistorik dönemlerin mağara resimlerinde, paleolitik, neolitik ve mezolitik dönemlerin buluntuları (artefakt) üzerinde, Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarının heykellerinde, Hitit, Yunan ve Roma uygarlıklarının mimarisinde, Bizans ikonalarında, Ortaçağ Avrupası'nın resimlerinde, Çin uygarlığının taş işçiliğinde, Hindistan ve İran uygarlıklarının minyatürlerinde, Japon estamplarında (baskı resim), Selçuklu uygarlığının taş işçiliğinde ve Osmanlı uygarlığının minyatürlerinde görülür. Sokrates, Platon, Aristo gibi Antikite felsefecilerinin düşüncelerini yazıya dökmeleriyle biçimin ve içeriğin dil anlamında ve kavramsal düzeyde ele alınma süreci de başlar. Avrupa'da Rönesans, Barok, Aydınlanma ve Modern dönemlerde düşünce üreten felsefecilerin estetik ve sanatla ilgili görüşleri sanatın kavramsal yapı ile olan bağlantısını giderek güçlendirir.

Pozitivizmi, rasyonalizmi, akılcılığı ve endüstriyel ilerlemeciliği kendisine rehber ederek 20. yüzyıl sonunda ortaya çıkan modernizmde çok sayıda sanatsal akım, hareket, anlayış, yaklaşım, fraksiyon ve grup boy gösterir. 1950'li yıllara kadar sanat sahnesindeki etkinliğini sürdüren empresyonizm, fovizm, sürrealizm, ekspresyonizm, soyut sanat, dadaizm, fütürizm, konstrüktivizm, pop-art, op-art gibi modernist akımların toplumsal, siyasal, endüstriyel, kültürel ve düşünsel dinamiklerden beslendikleri ve bunlara bağlı bir takım kodlar ürettikleri görülür. Modernist paradigmaya güvenen ve rasyonalizm peşinde koşan bu dönem sanatçıları, bir yandan inanmadıkları hareketi eleştirirler diğer yandan inandıkları akımı önerirler. Öyle ki, avangardizmi yüksek hedef tutan bu sanatçılar hem uygulama temelinde çevrelerinde yaşanan modern durumların eleştirisini yaparlar hem de teori temelinde şairler, yazarlar, sanat eleştirmenleri, felsefeciler ve aktivistlerle birlikte hareket ederek yeni öneriler sunarlar. Dolayısıyla vaziyet, teorinin ve pratiğin bir arada kullanılmasına yol açar. Yani modernizmde,

kuramı, metni, kavramı önceleyenlerle formu, tuvali, rengi önceleyenlerin ortak hareketlerinden doğan sanat akımları ve hareketleri gündemi meşgul eder.

Modern dönemin 1920'li yıllarında etkili olan sanat akımlarından Dadaizm, Kavramsal Sanatın köklerine işaret eder. 1914 yılında başlayan ve tüm coğrafyaları etkileyen I. Dünya Savaşı, özellikle Avrupa ülkelerinde siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel anlamda derin çatlakların meydana gelmesine yol açar. Savaştan ve savaşın kötülüklerinden kaçarak, savaşa karşı hareket başlatan bir grup Avrupalı sanatçı İsviçre'nin Zürih kentinde Dadaizm akımını kurar.

Bu insanların arasında Alman şair Hogo Ball ile Romanyalı Tristan Tzara ile Marcel Janco da vardı. Bu dönemde, 1916 yılının Şubat ayında, Richard Huelsenbeck, Hans Arp, Sophie Taeuber-Arp ve Emmy Hennigs aynı zihniyeti paylaştıkları başka sanatçılarla beraber Zürih'te Spiegelgasse 1 adresinde alışılmadık bir sanatsal etkinlik mekânı kurdu. Amaçları, burada artık hiçbir ölçüte veya kurala uymayan, toplumun sanatsal konvansiyonlarını deviren sanat faaliyetlerini gerçekleştirmektir (Proehl, 2019:78).

Dadaistler, bu kuraldışı, alışılmadık sanatsal eylemleriyle, bir yandan sanatın biçimsel sorgusunu yaparken diğer yandan içeriksel ve düşünsel yönüne ağırlık verirler. Böylelikle Dada sanatçıları, adı konulmamış bir halde Kavramsal Sanat yaparken aynı zamanda sonraki yıllarda ortaya çıkacak olan Kavramsal Sanatın zeminini oluştururlar. Dadaistler için sanatın, sanat eserinin, temsil nesnesinin, temsili sanatın 'ne' ya da 'nasıl' olduğu önemli değildir; aksine ortaya konulan tuhaf temsil nesnesi ile manipülasyon ve spekülasyon yapılır; paradoks ve polemik yaratılır; kargaşa, bozgunculuk, skandal ya da anarşi çıkarılır.

Dadaizm'in temsilcilerinden olan Fransız sanatçı Marcel Duchamp Amerika'da 1917 yılında 'hazır-yapım'larından (ready-made) 'Çeşme'yi (Pisuar) sergiye yerleştirerek hem temsili sanatı hem sanat eserini hem müzeyi hem sanat jürisini hem de sanat izleyicisini manipüle eder. Duchamp, manipülatif çalışmasında ortamı kendi kavramları aracılığıyla kışkırtır ve diğer paydaşlarını da bu kaos ortamında tartışmaya, düşünmeye ve sorgulamaya davet eder. Dolayısıyla Duchamp nezdinde Dada, kavramlar aracılığıyla düşüncelere ve sorgulamalara ağırlık veren bir sanat akımı olarak nitelendirilebilir. Öte yandan Modern Dönem'in diğer avangard sanat akımları (sembolizm, empresyonizm, sürrealizm, ekspresyonizm, soyut sanat, dadaizm, fütürizm, konstrüktivizm, minimalizm vb.) temsilcilerinin kendi grupları adına çıkardıkları dergiler, ortaya koydukları makaleler, manifestolar, bildiriler ve açıklamalar da Kavramsal

Sanata ortam hazırlayan süreçlerdir. Ayrıca Modern Dönem'in Kavramsal Sanat ortamında sanatçıların bazıları yapıtlarında dil ve dilsel imgelere yer verir.

Sembolist, Sürrealist, Fütürist, Blast, Realisticheskiy, Dada, Invencionista, Bianco, Madi, Spaziale per la Televisione, Sublime, Cobra, Sitüasyonist Enternasyonel, Black Mask, Yellow Manifest gibi çok sayıda hareket manifestoyu dil aracı olarak kullanmış ve sanat eserlerinde hem formel hem de kavramsal olarak dile ve dilsel imgelere yaslanmıştır. Duchamp, Braque, Klee, Schwitters, Twombly, Magritte dilsel imgeyi eserlerinde açık olarak uygulamış sanatçılardan yalnızca birkaçıdır (Cullen ve Suchin'den akt. Demirok, 2019:278).

21. yüzyıl ortalarından sonra Modern Dönem'in alternatifi olarak gündeme gelen Postmodern Dönem'de tüm ezberler bozulur. Postmodern Dönem'in çağdaş sanatçıları 'her şeyi mübah' görerek tüm her şeyi birbirine karıştırmaktan ve küresel tekno-kapitalizmin sorunlarını ele almaktan, manipülasyon yapmaktan, şok durumlar üretmekten, anarşi ve kaos çıkarmaktan çekinmezler. Öyle ki, bir açıdan küresel kapitalizmin isteklerini karşılayan bir başka açıdan küresel kapitalizmi eleştiren bu paradoks içinde kavramların, stratejilerin, formların, biçimlerin, disiplinlerin, alanların kısaca tüm kuramların ve uygulamaların birbirine geçtiği görülür. Postmodern Dönem'de çağdaş sanat formlarından birçoğunun 'üstdil'i olarak ortaya çıkan Kavramsal Sanat (Conceptual Art), çağdaş sanat pratiklerinde kavramsal ve düşünsel olanları odağına almasıyla değer kazanır. Bu süreçte, Postmodern Dönem'in çağdaş sanatının çatısı ya da 'üstdil'i olarak görülebilecek olan Kavramsal Sanat; performans sanatı, yerleştirme/enstalasyon sanatı (installation art), resim sanatı, fotoğraf sanatı, video sanatı (video art), arazi/çevre sanatı (land art), süreç sanatı (process art) ve yoksul sanat (arte povera) gibi çağdaş sanat formlarıyla iletişim ve etkileşim halindedir. Kavramsal Sanat adeta, bir sinema ya da tiyatro yapımı sırasında, diğer çağdaş sanat formlarına farklı roller veren bir yönetmen gibidir.

1960'lı yıllarda Postmodern Dönem'le birlikte Kavramsal Sanat olgusu gündeme gelmeye başlar. İngiltere'de 'Conceptual Art' biçiminde kullanılan Kavramsal Sanatla ilgili önceleri 'Düşünce Sanatı', 'Enformasyon Sanatı', 'Konseptualizm' gibi farklı adlandırmalar yapılır ancak, sonunda 'Kavramsal Sanat' ismi yaygınlık kazanır (Antmen, 2016:193). "Kavramsal Sanatın (...) terminolojik olarak ilk kullanımı 1961'de Henry Flint'in 'Kavram Sanatı' adıyla gerçekleştirdiği performansına dayanmaktadır" (Demirok, 2019: 276). Amerika'lı felsefeci, müzisyen ve aktivist olan Henry Flint (d. 1940) aynı zamanda Postmodern Dönem'in performans

sanatı türlerinden olan Fluxus anlayışının bir temsilcisidir. Amerikalı sanatçı Sol LeWitt'in (1928-2007) 1967 yılında New York'ta 'Artforum' dergisinde 'Kavramsal Sanatla İlgili Paragraflar' başlıklı yazısı Kavramsal Sanat terimini alanyazın dünyasına getirir ve çağdaş sanat çevrelerinde hem teoride hem de pratikte yaygın bir şekilde kullanılmaya başlar. LeWitt, hem Kavramsal Sanat işleri üreten hem de sanatla ilgili görüş ve düşüncelerini yazıya döken bir sanatçı kimliğidir. LeWitt, bu yazısında o ana kadar uygulama düzeyinde kalan Kavramsal Sanat konusunun uygulama ve teorik yönlerinin sınırlarını sözü edilen yazısında şöyle ifade eder.

İçinde yer aldığım sanat türüne Kavramsal Sanat diyeceğim. Kavramsal Sanatta fikir ya da kavram, eserin en önemli yönüdür. Bir sanatçı sanatın kavramsal bir biçimini kullandığı zaman, bütün planlama ve kararların daha önceden yapıldığı ve uygulamanın üstünkörü bir iş olduğu anlaşılır. Fikir sanatı yapan bir makine olur. Bu tür sanat kuramsal ya da kuramların sergilemesi değildir; sezgiseldir, bütün zihinsel süreçlere karışır ve amaçsızdır. Genellikle sanatçının zanaatkâr olarak ustalığına olan bağımlılıktan yoksundur. Eserini zihinsel açıdan seyirciye ilginç hale getirmek Kavramsal Sanatla ilgilenen sanatçının amacıdır... Bir eserin ya da eser dizisinin mantığı sadece bazen yıkılmak üzere kullanılan bir araçtır... Sanat eserinin neye benzediği çok önemli değildir. Fiziksel biçimi varsa bir şeye benzemelidir. Sonunda hangi biçimi alırsa alsın bir fikirle başlamalıdır. Sanatçının ilgilendiği şey kavrama ve gerçekleştirme sürecidir (Harrison ve Wood, 2016:892-893).

Sol LeWitt, uygulamalı çağdaş sanat üretiminde düşünceyi 'sanat üreten bir makine' olarak niteleyerek adı konulan Kavramsal Sanatın 'ne' ve 'nasıl' olduğu sorularına yanıt verir. LeWitt, bu açıklamalarıyla Dadaistlerin ve Marcel Duchamp'ın sanatı düşünceyle üreten yaklaşımlarının izlerini takip eder. LeWitt burada, nesnenin estetik değer yargılarına 'kurban' edilmesine izin vermez; ona göre nesne sanatı temsil edemez, o ancak 'düşünceyi' harekete geçirmeye yardımcı olan sıradan bir malzemedir. LeWitt için, Kavramsal Sanatçının derdi 'hayvani' ya da fiziki özelliklerini (yeteneklerini) sergilemek değildir; onun derdi olsa olsa önceden zihninde planladığı bir eylemi, ortaya koyduğu 'iş' aracılığıyla gerçekleştirmektir. Bunun için, diğer insanlara aykırı ya da ilginç gelebilecek, yapısalcılık karşıtı ve mantık dışı tüm planları uygulamak ister.

Kavramsal Sanatla ilgili kuramsal çalışmalar sadece Henry Flint ya da Sol LeWitt'in yazdıklarından ibaret değildir; 1960 yılı ve sonrasında özellikle uygulamalı Kavramsal Sanat üreten çağdaş sanatçılar tarafından bu konu hakkında kaleme alınan metinler, yazılış yıllarına göre şunlardır.

Clement Greenberg, 'Modernist Resim', 1960; John A. Murphy, 'Tutumlar Biçim Olduğu Zaman İçin Sponsor Açıklaması', 1960; Clement Greenberg, "Soyut Ekspresyonizm'den Sonra", 1962; Ad Reinhardt, 'Sanat Olarak Sanat', 1962; Donald Judd, 'Özgül Nesnelere', 1965; Robert Morris, 'Heykel Üzerine Notlar', 1967; Micheal Fried, 'Sanat ve Nesnellik', 1967; Sol Le Witt, 'Kavramsal Sanatla İlgili Paragraflar', 1967; Sol Le Witt, 'Kavramsal Sanatla İlgili Cümleler', 1969; Joseph Kosuth, 'Felsefeden Sonra Sanat', 1969; Victor Burgin, 'Durumsal Estetik', 1969; Robert Morris, 'Heykel Üzerine Notlar:4 Nesnelere Ötesinde', 1969; Art&Language (Terry Atkinson), 'Art-Language Dergisinin Editör Yazısı', 1969; Lawrence Weiner, 'Açıklamalar', 1972; Joseph Beuys, 'Sadece Birkaç Kişi Değil, Herkes Davetli', 1972; Ian Burn ve Mel Ramsden, 'Dilin Rolü', 1974; Robert Smithson, 'Aklın Tortulaşması: Toprak Projeleri', 1979; Terry Atkinson ve Michael Baldwin, 'Hava Gösterisi' 1980 ve Richard Wollheim, 'Nesne Olarak Sanat Eseri', 1984 (Akyüz, 2019:3).

Yukarıda söz konusu edilen bu metinler, postmodernist çağdaş sanatçıların sadece uygulamalı çalışmalarla sınırlı kalmadıklarının; fikre, düşünceye ve kavramsal olana büyük önem verdiklerinin kanıtıdır. Öyle ki, bu çalışmalar bir yandan Modern sonrasında tartışması yapılan Postmodern Dönem'e işaret ederken diğer yandan çağdaş sanat formları temelinde bir 'üstdil' olarak görülen Kavramsal Sanat yaklaşımına hizmet eder.

Modern Dönem'de başlayan Kavramsal Sanatla ilgili uygulamalı ve teorik çalışmalar Postmodern Dönem'de artarak devam eder. Bunlardan biri ve güncel olanı, İngiliz küratör ve yazar Tony Godfrey'in (d. 1951-) 1998 tarihli 'Kavramsal Sanat (Sanat ve Fikirler)' adlı kitabıdır. Godfrey'e göre, "Kavramsal Sanat, biçimler ya da malzemeler hakkında değil, fikirler ve anlamlar hakkındadır." Kavramsal Sanat için böyle bir tanımla baz alacak olursak 'fikirler ve anlamlar hakkında' olmayan bir sanat türü bulmanın oldukça zor olacağı kesindir. Bir sanatsal form yaratmak, özünde, o yaratılan form aracılığıyla (iç ya da dış) gerçekliği(mizi) kavramaktır" (Polat, 2019:33).

Godfrey, söz konusu kitabında Postmodern Dönem'de ortaya çıkan Kavramsal Sanat işlerine gönderme yaparak Kavramsal Sanatın ne olmadığı üzerinden giderek bir tanım yapar. Öyle ki, Postmodern Dönem'in yapıbozumculuk anlayışı tam da Modern Dönem'in yapısalcılığına ait olan gösterge (nesne/temsil/sanat yapıtı/öz), gösteren (özne/sanatçı) ve gösterilen (içerik/anlam) arasındaki birlik, bütünlük ve dengeli ilişkileri bozarken fikre, düşünceye ve kavramsal olana çok daha fazla yer verir. Yani, Godfrey, yapıbozumculuk doğrultusunda formu, biçimi, malzemeyi ve medyumunu geri plana atarak önce gösterge ve gösterenin etkisizleştirilmesini sonra da gösterilenin çok etkin hale getirilmesini ifade eder.

Postmodern Dönem'in Kavramsal Sanatı bir 'üstdil' konumu itibariyle bünyesinde farklı çağdaş sanat formlarını barındırır. Öyle ki bu sanat formları hem kendi aralarında hem de Kavramsal Sanatla yaşanan etkileşim ve iletişime sahne olur. Kavramsal Sanatın söz konusu bu farklı formları arasında şunlar vardır.

Arte Povera (Yoksul Sanat), Happening (Oluşum - Doğaçlama), Performans Sanatı, Fluxus, Body Art (Beden Sanatı), Process Art (Süreç Sanatı), Video Art (Video Sanatı), Environmental Art (Çevre Sanatı), Land Art (Arazi Sanatı) görülür. Bu başlıklar bazı kaynaklarda, söz konusu türün düşünsel yaklaşımına göre, bazılarında fiziksel süreçlere ve yaratım tekniklerine göre, bazı kaynaklardaysa bu özelliklerin tamamı göz önünde bulundurularak şekillendirilmiştir (Özyayten, 1992:40-55; Sansarcı, 2020:138).

Kavramsal Sanatın etkileşimde bulunduğu çağdaş sanatın bu farklı formları aracılığıyla sanatçılar bazen dili, bazen nesneyi, bazen insan bedenini, bazen süreci, bazen mekânı, bazen kenti, bazen coğrafyayı, bazen de uzamı hem kullanırlar hem de sorgulamasını yaparlar. Örneğin İngiltere'de 1960'lı yılların sonunda ortaya çıkan ve 1980'li yılların ortalarına kadar etkili olan 'Sanat ve Dil Grubu' (Art And Language) üyesi olan çağdaş sanatçılar Kavramsal Sanat bağlamında, dil odaklı çalışmalara imza atarlar. Postmodern sürecin etkilerinin hissedildiği 1960 yılı sonrasında Kavramsal Sanat işi üreten sanatçılar arasında, "Amerika'dan John Baldessari, Robert Bary, Mel Bochner, Douglas Huebler, Tom Marioni, Sol LeWitt, Bruce Nauman, Dennis Oppenheim, Lawrence Weiner, Joseph Kosuth, On Kawara, İngiltere'den Art And Language Dergisi, Victor Burgin, Fransa'dan Daniel Buren, Almanya'dan Joseph Beuys, Dieter Roth ve Hans Haacke" gibi isimler görülür. (Antmen, 2016:193).

Bu sanatçılar arasında yer alan ve Kavramsal Sanatta dil odaklı işler üreten On Kawara dikkat çeken bir isimdir. On Kawara, kendi yaşam şartlarını, yaşadığı yerleri, kişisel kimliği, kişisel arkadaşlıkları gibi kendi özel hayatına ait birçok bilgiyi ve belgeyi, dil ve dilsel imgeler aracılığıyla Kavramsal Sanat işlerine dönüştürmüş ilginç bir sanatçıdır. Aşağıda On Kawara'nın Kavramsal Sanatla olan bağlantısını göstermek ve onun çağdaş sanattaki yerini tespit etmek adına, kendisi, sanatı ve çağdaş sanatta ürettiği bazı işleri ele alınacaktır.

2. Yöntem

Bu araştırma, Postmodern Dönem'de bir 'üstdil' olarak ortaya çıkan Kavramsal Sanatı ve bu kapsamda dil odaklı uygulamalı işler üreten çağdaş sanatçı On Kawara'yı ele alırken nitel

araştırma yöntemi ile betimsel araştırma yöntemini kullanır. Amerikalı akademisyen Michael Quinn Patton (d. 1945), 2002 tarihli, 'Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri' (Qualitative Research & Evaluation Methods) adlı kitabında bu yöntem ile ilgili şunları ifade eder: "Nitel analiz için gerekli olan veriler genellikle alan çalışmasından elde edilir. Alan çalışması esnasında araştırmacı, çalışma yaptığı ortamda zaman geçirir. Bu ortam bir program, organizasyon veya bir toplum olabileceği gibi, araştırmada önem arz eden gözlemlerin... ve analiz edilen dokümanların içerisinde yer aldığı durumlar da olabilmektedir" (Patton, 2014:1-2).

Bir grup Türk akademisyen tarafından hazırlanan 'Bilimsel Araştırma Yöntemleri' adlı kitapta ise betimsel araştırma yöntemi ile ilgili şunlar yazılır: "Betimsel (descriptive) araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar... Olgunun tanımlanması tüm araştırma gayretlerinin başlangıç noktasıdır... Tam anlayış, olgunun çeşitli yönleri ve bunlar arasındaki ilişkiler ile ilgili daha detaylı bir analiz gerektirmektedir" (Büyükoztürk vd., 2009:21).

Bu araştırmanın verileri, alanında yazılmış kitaplar, makaleler ve uygulamalı sanatsal çalışmaların görsellerinden elde edilmiştir. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemiyle alanyazın (literatür) taraması sonucu elde edilen metinsel referanslar ve tespit edilen örnek görsel veriler, betimsel analiz yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Yani, Kavramsal Sanat ve çağdaş sanatçı On Kawara ile ilgili olarak belirlenen tüm yazılı ve görsel veriler önce tanımlama, inceleme sonra yorumlama ve değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Bu bakımdan araştırmanın amacı, Kavramsal Sanat anlayışında dil stratejisini kullanarak işlerinde kendi kişisel ve ruhsal özelliklerini bir malzeme haline getiren On Kawara'yı incelemektir. Araştırmanın önemi ise, Kavramsal Sanatçı On Kawara temelinde özelde çağdaş sanat genelde ise sosyal bilimlere alanyazınına katkı sağlamaktır. Bu araştırmanın evreni, Kavramsal Sanatın çağdaş bir temsilcisi olan On Kawara'yı sanatsal bir yaklaşımla değerlendirmektir. Bu araştırmanın örneğini ise On Kawara'nın; 'Bugünün Serileri/Tarih Resimleri' (Today Series/Date Paintings), 'Başlık ve Telgraflar' (Title and Postcards) ve 'Bir Milyon Yıl' (One Million Years) adlı işleri oluşturur. Dolayısıyla, bu araştırmanın sınırlılığını da, Postmodern Dönem'in Kavramsal Sanat temsilcisi On Kawara'nın çağdaş sanat işleri meydana getirir.

3. Kavramsal Sanatta On Kawara

Japon kökenli Amerikalı çağdaş sanatçı On Kawara (1932-2014), kendi özel hayatından bazı anekdotları ve kesitleri dil ya da dilsel imgeler vasıtasıyla Kavramsal Sanata dönüştüren kendine özgü bir kimliktir.

On Kawara, 1932 yılında Japonya'nın Kariya-Aichi kentinde doğar... Bir mühendislik şirketinde müdür olan babasının görevi nedeniyle On Kawara, 1959 yılında Meksika'ya gider ve burada üç yıl boyunca sanat okulunda resim eğitimi alır. On Kawara 1962 ile 1964 yılları arasında Amerika'nın New York kenti ile Fransa'nın Paris kenti arasında gidiş-gelişler yaparak güncel sanatsal etkinlikleri takip eder. Sanatçı 1965 yılında New York'a yerleşir ve 2014 yılındaki ölümüne kadar bu kentten sanatsal çalışmalarını sürdürür (<http> 3).

On Kawara'nın (Görsel 1), Kavramsal Sanatın en dikkat çekici isimlerinden olan Amerikalı çağdaş sanatçı Sol LeWitt'le iyi bir arkadaşlığı vardır ve ona çok sayıda mektup gönderir. Kawara'nın LeWitt ve diğer sanatçı arkadaşlarına gönderdiği mektuplar, sonraki yıllarda ortaya çıkacak olan mail art'ın (posta sanatı) zeminini oluşturur. Nihayetinde Kawara, çağdaş sanatta resimleriyle ve mail art'larıyla Kavramsal Sanat işlerine imza atan bir kimlik olarak tanınacaktır. Farklı bir kişiliğe sahip olan On Kawara kendini gizler, fotoğraf çekmez, kendi sergilerine katılmaz ve hiç bir yayın kuruluşuna röportaj vermez. Öyle ki, Kavramsal Sanat işlerinde kendi hayatının günlük, sıradan, rutin, basit anekdotlarını gündeme getirmesiyle bilinir.

Kawara, kendisi ve sanatı ile ilgili çok nadir açıklamalardan birini Amerikalı sanat eleştirmeni ve küratör olan Linda Weintraub'a 1996 yılında New York Manhattan'da bir barda saatlerce konuşarak yapar:

Sanatçı söyleşilere karşı çıkıyor. Fotoğraf da çekmiyor... Kendisiyle ilgili bütün açıklamaları sanatına kanalize ediyor... Kawara'nın söyleşi vermeyi reddetmesi ya da fotoğrafı çekilmesini reddetmesi onun iletişimden kaçması anlamına gelmiyor... Bana hem fotoğrafın, hem yazılı alıntılarının olayları gizlediğini ve bu nedenle geçmişin ıssız, terk edilmiş alanına ait olduğunu söyledi. O bugünü harekete geçirmek istiyor... Cesurca açıldı: sanat, din, maddenin doğası ve renk, lisan (dil) üzerine konuştu (Weintraub, 2009:129-136).

Görsel 1. On Kawara'nın çok az sayıdaki portre fotoğraflarından biri, New York, ABD.

Dolayısıyla On Kawara, kendi kişisel durumlar temelinde yaşadığı (nerede ve ne zaman) rutin olayları 'kayıtsız ve şartsız' kavramsal işlerine taşıyan; düşünsel sorgulamalara ve sonuçlara yol açan bir sanat ortaya çıkarır. Kawara Kavramsal Sanat işlerinde, insanın ve doğanın varlık durumunu sorgular ancak, onun için geçmişe ait olduğunu hissettiği tüm yazılı ve görsel belgelerin hiçbir önemi yoktur; aksine kişinin o anda ve nerede durduğu/bulunduğu/yaşadığı önemlidir.

On Kawara'nın, 1962 yılından itibaren seriler halinde yaptığı dil odaklı Kavramsal Sanat işleri tarihsel süreç dikkate alındığında altı farklı başlık altında değerlendirilir. Kawara'nın bu serileri sırasıyla şunlardır; "1-Paris-New York Çizimleri (Paris-New York Drawings), 2- Bugünün Serileri/Tarih Resimleri (Today Series/Date Paintings), 3-Başlık ve Telgraflar (Title and Postcards), 4-Bir Milyon Yıl (One Million Years), 5-Yüz Yıllık Takvimler (Century Calendars), 6-Saf Bilinç (Pure Consciousness) olarak görülür" ([http 2](http://2)).

Kavramsal Sanat anlayışında işler üreten On Kawara, kendi bireysel dünyasını, dilsel ve kavramsal özelliklere indirgeyerek; arılığı, duruluğu ve saflığı bilinçli olarak düşünsel temellere oturtmak ister. On Kawara için dil hem bir araç hem bir strateji hem de bir sorunsaldır. Kawara'da dil; öncelikle saf, arı, temiz, duygulardan arınmış düşüncelerini aktardığı bir araç/malzeme haline gelir. Daha sonra dil; sanat yapıtları aracılığıyla düşüncelerini sorunsallaştırdığı Kavramsal Sanat işine dönüşür.

On Kawara'nın, dil odaklı Kavramsal Sanat işlerinden en uzun süreli olanı, 1966 ile 2013 yılları arasında toplam 47 yıl sürdürdüğü 'Bugünün Serileri/Tarih Resimleri', (Görsel 2) adlı çalışmasıdır.

Görsel 2. On Kawara, 1966-2013, *Bugünün Serileri/Tarih Resimleri/Today Series/Date Paintings*, New York, ABD.

Kawara'nın 4 Ocak 1966'dan beri sürdürdüğü 'Bugünün Serisi'. Bu seri o günün tarihinin ay, gün ve yıl olarak dile getirildiği resimlerden oluşuyor. Tarih her zaman eş boyutta, koyu renkli dikdörtgenler üzerine beyaz olarak görülüyor. Tarihin konumu hiçbir zaman değişmiyor... Tek bir resmi üretmek için sekiz ya da daha fazla saat çalışması gerekiyor... İzleyici resmin gösterdiği tarihte On Kawara'nın ne yaptığını kesinlikle biliyor... Bu girişimi olağandışı bir olay-ölüm-durmasını zorlayana kadar sürecek... Nerede olduğunu, resmi yaptığı tarihi; zaman hangi ülkedeyse o ülkenin lisanında yazarak belirtir. Kawara her resmi el yapımı bir kutuya o gün çıkmış bir günlük gazeteyle birlikte yerleştirerek bulunduğu yeri ve tarihi bir kat daha kanıtlar. Şubat 1999'dan bu yana tarih resimlerini dünyanın dört yanından 102 şehirde üretmiş durumda (Weintraub, 2009:130-132).

On Kawara, gittiği yerde hangi dil konuşuluyorsa, tarihin ay kısmını o dilde yazar. Latin alfabesinin kullanılmadığı yerlerde ise Ludwik Lejzer Zamenhof tarafından 1887 yılında yaratılan 'Esperanto' olarak adlandırılmış yapay dili kullanır... Tablolar, 8 farklı boyutta (20x25 cm. ile 150x220 cm. arasında) ve 3 farklı renkte (gri, kırmızı ve mavi)'dir; ancak boyaları kendisi hazırladığı için hiçbir kırmızı/mavi/gri bir diğeriyle aynı olmaz. Beyazı ise sadece harf ve sayıları yazarken kullanır. Geçmiş, gelecek ya da herhangi bir hikâye barındırmayan tarihlerdir bunlar. Kawara'nın kendisi görünmezdir; sadece eser ile ona bakan göz arasında bir bağ kurulur. Bir diğer açıdan, tabloda çağrıştırılan o bir günde, herkesin kendine özgü bir yaşanmışlığı vardır. 'Date Paintings' tarihlere beden olur, kişiyi geçmişten bir güne götürür. Kişi, o an zamanın ve mekânın aslında biraz da kendisi olduğunu anlar (<http> 1).

On Kawara, Kavramsal Sanat anlayışı kapsamında, 'Bugünün Serileri/Tarih Resimleri', adlı çalışmasını 1966 ile 2013 yılları arasında ölümünden bir yıl önceye kadar devam ettirir.

Kawara, bu çok uzun süreli çalışmasında Kavramsal Sanatın dil stratejisinden yararlanır. Kawara'da kavramsal açıdan dil, bir yandan sade kullanımıyla nesnesizliği öne çıkarır diğer yandan zaman ve yer bildirmesiyle bilgiye yol açar. Sanatçı'nın hangi ülkenin, hangi kentinde ve hangi tarihte bulunduğu, söz konusu yere ait o günkü bir günlük gazetesinin çalışmaya dâhil edilmesiyle sağlanır. Kawara için, çalışmaya eklenen günlük gazete üzerindeki haberler, görseller ve o gazetenin yazı dili ve tarihi önemli bilgiler içerir. Sanatçı bu şekilde kompoze ettiği resimler ve günlük gazeteler aracılığıyla kendi varlığının 'özel' bilgilerini 'nesnel' bir şekilde paylaşarak, kendisini sanat nesnesi kılar.

Kawara'da kavramsal açıdan dil, bir yandan sanatçının kendisinin rutin, sade, saf yaşantısına işaret eder öte yandan sanatçının ne zaman ve nerede durduğunun zamansal ve uzamsal sorgularını yapar. İnsan olarak Kawara, kendi yaşadığı zamanı, (geçmiş-şimdi-gelecek) kendi bulunduğu mekânı (kent, ülke, coğrafya), bu yerlerin ve bu yerlerde yaşayan insanların düşünsel boyutlarını (uzam) ve kendisinin buralarda ruhsal varoluş ya da yok oluş süreçlerini sorgular. Kawara Bugünün Serileri/Tarih Resimlerinde kendi bedeninin mekânda ve uzamda ne zaman, nerede bulduklarını sorgular. Bu aynı zamanda sanatçının söz konusu kavramsal işleri, tüm insanlığın zamanı ve dünyayı hangi bilinç evresinde (bilinçaltı-bilinç üstü) algıladıklarının ya da anladıklarının bir ifadesidir. Yani Kawara'nın hem kendisinin 'nesnel varlığı' bu işlerde zamanın ve uzamın biçimsel olarak kullanıldığı bir malzeme ya da medyumdur hem de kendi 'özel varlığı' zamanın ve uzamın düşünsel, zihinsel ve kavramsal boyutlarda sorgulandığı bir anlamsal süreçtir.

On Kawara'nın bir diğer işi, 1968 ile 1984 yılları arasında gerçekleştirdiği 'Başlık ve Telgraflar', adlı çalışmasıdır. Kawara, bu işinde kendi yakın arkadaşlarına bir yandan telgraflar diğer yandan kartpostallar gönderirken, dil ve dilsel imgeleri kullanır. Kawara, telgraflarda 'Hâlâ Hayattayım', (Görsel 3), kartpostallarda ise 'Uyandım', (Görsel 4) ibaresini kullanır.

Görsel 3. On Kawara, 1968-1984, *Başlık ve Telgraflar/Title And Postcards, Hâlâ Hayattayım/I Am Still Alive*, New York, ABD.

Bu projenin başladığı 1970 yılında faks, email ve fiber optik transmisyon henüz kullanılmıyordu. Hızlı iletişim için standart yöntem telgraftı... Kawara'nın telgrafları onun varlığının sadece temel, nesnel gerçeklikleridir... Kawara'nın gönderdiği mesaj hep aynıdır. Hepsinde şu yazılıdır: 'Hâlâ hayattayım.' Bu seride, Kawara'nın varoluşuyla ilgili temel bilgiler posta bilgilerinde mevcuttur: Zaman (gönderildiği tarih) ve yer (gönderildiği yer) hakkında değiştirilemez kanıtlar sunar. 'Hayattayım' ifadesine eklenen 'hâlâ' sözcüğü mesajın aciliyetini vurgular. 'Hâlâ' sözcüğü hayatın gelip geçici olduğunu anlatır... Ölüme yakın olan herkes için hayatın devam ediyor olması önemli bir haberdir. Kawara'nın aksatmadan gönderdiği telgraflar aptalca bir rutin değildir; her biri varoluşun mucizesinin hatırlatıcısıdır (Weintraub, 2009:132-133).

On Kawara, 'Başlık ve Telgraflar', adı altında yaptığı 'Hâlâ Hayattayım' ibareli telgraflarında Kavramsal Sanat bağlamında dili bir strateji haline getirir. Kendine yakın gördüğü arkadaşlarına (bunlardan biri kendisi gibi Kavramsal Sanatın bir başka temsilcisi Sol LeWitt'tir) bu telgrafları aynı ifadeyi kullanarak yıllarca gönderir. Bu telgraflarda değişen sadece Kawara'nın bulunduğu yer ve zamandır. Sanatçı, bu çalışmasında hem o günün teknolojisi olan telgraf sanatının hizmetine alır hem de dili kendi bedensel ve ruhsal durumunu yansıtmak için bir araç kılar. Yani Kawara, telgraf teknolojisini Fransız Dada sanatçısı Marcel Duchamp'ın 1920'li yıllarda kullandığı 'hazır yapım' (ready made) sanat nesnesi haline getirir. Sanatçı, bu teknoloji vasıtasıyla, bulunduğu yeri ve zamanını bildirerek ve oldukça sade, saf, öz kısa bir bilgi (Hâlâ Hayattayım) verir. Öte yandan dünyanın ve insanın varlık-yokluk temelindeki meseleleri; dünyanın ve mekânların gelip-geçici olup olmadığını ve uzamın insanı nasıl etkilediğini

sorgulamaya çalışır. Sanatçı, bu telgraf işiyle, hem kendisinin hem de diğer insanların düşünme süreçlerine ivme kazandırmak ister gibidir. Böylelikle, Kawara'nın çok basit, sıradan gönderilmiş gibi görünen telgrafları çağdaş sanatta teknolojiyi ve dili Kavramsal Sanatın hizmetinde sunduğunu kanıtlar.

On Kawara, 'Başlık ve Telgraflar', adı altında yaptığı 'Uyandım' ibareli kartpostallarında da Kavramsal Sanatta dil konusuna ilgi gösterir.

Görsel 4. On Kawara, 1968-1984, *Başlık ve Telgraflar/Title And Postcards, Uyandım/I Got Up At*, New York, ABD.

Sanatçının telgrafları gibi kartpostalları da tek bir bilgiyi tekrar tekrar iletiyordu. Ama tabii kartpostallar telgraflara nazaran daha kişisel oldukları için, bunların içeriği de daha kişiseldi. Ancak gerçeklikten asla ödün verilmiyordu. 'Uyandım' adlı kartpostal serisi Kawara'nın o gün uyandığı saati dakikasına kadar bildiriyordu. Her bir kartpostalda 'Uyandım' kelimesini saat izliyordu: '9.03 A.M.', '5.14 P.M.', '1.30 P.M.' vb. (A.M. 24-12 arası, P.M. 12-24 arası-Ç.N.). Kartpostalların üzerindeki resimler nerede olduğunu gösteriyordu. Saptadıklarının zamansal ögesini posta bilgisi oluşturuyor, el yazısı yerine mühür kullanarak da kişisellikten uzak duruşunu koruyordu (Weintraub, 2009:133).

On Kawara, 'Başlık ve Telgraflar', adı altında yaptığı 'Uyandım' ibareli kartpostal gönderme işini Amerika ve Avrupa'da gezdiği çok sayıda kentten gerçekleştirir. Kawara'nın, gönderdiği kartpostalların ön yüzü o dönemlerde, söz konusu kentlerin görsel güzelliklerini - mimari, tarihi, coğrafi, ekonomik ve turistik yönlerden - yansıtan fotoğraflardan meydana gelir; arka yüzünde ise göndericinin gönderilen kişiye mesajlarını iletebileceği hazır bir form bulunur. On Kawara, bulunduğu kentlerin güzelliklerini yansıtan bu kartpostalları kullanarak, önce kendi

bulunduğu yeri, sonra arka yüzüne 'uyandım' ibaresini ve saati gösteren '9.03 A.M.' notunu düşerek oldukça nesnel bir yaklaşım sergiler. Kawara, bu işinde de telgrafta olduğu gibi 'hazır yapım' bir malzeme olan kartpostaldan yararlanır. Hatta telgraf teknolojisinde olan mekanik yazı sistemini bu kartpostallarda da kullanarak nesnel tavrını sürdürür. Oysa o yıllarda kartpostallar çoğunlukla mektup gibi el yazısı kullanılarak gönderilmektedir. Buna karşın On Kawara, bu kartpostallarında teknolojiyi işin içine dâhil ederek kendi öznel yazısını gizlemeye çalışır. Kawara için seyahat ettiği yerlerin görsel malzemesini arkadaşlarıyla paylaşmak, kendisinin nerede ve hangi zamanda olduğunu bildirmek ve özellikle 'uyanmış' olduğunu kartpostala yazmak önemlidir. Dolayısıyla sanatçı, kendini ve insanları Kavramsal Sanatın dil stratejisi aracılığıyla düşünsel platforma taşıyarak dünya, mekân, uzam ve varlık-yokluk sorgulamaları yapılmasına neden olur.

Kawara, 'Başlık ve Telgraflar' başlıklı çalışmalarıyla adeta, 2000'li yıllardan sonra tüm dünyayı etkisi altına alacak olan sosyal medya (facebook, instagram, twitter vb.) platformlarını ve buralarda halen insanlar arasında yaşanmaya devam eden iletişimsel durumları haber verir gibidir. Öyle ki, günümüz sosyal medya teknolojisi insanların nerede ve hangi zamanda olduklarını anında haber veren bir güce erişmiştir. Hatta kişilerin yaptığı sosyal medya paylaşımları sadece görsel olmakla kalmamış, görsel ve işitsel boyutlara ulaşmıştır. Ayrıca, insanların cep telefonu ya da bilgisayarlar üzerinden yaptıkları bu paylaşımları sadece kendi arkadaşları ile sınırlı olmayıp, tüm insanlara duyurma hakkına sahiptirler.

On Kawara, 'Bir Milyon Yıl', adlı çalışmasını 1993 yılında 'Bin Gün Bir Milyon Yıl' (One Thousand Days One Million Years) adlı kişisel sergisinde ortaya koyar. Sanatçı bu işini 1993 ile 2015 yılları arasında dünyanın farklı kentlerinde performans olarak organize eder.

On Kawara'nın bu çalışması, ilk olarak 1993 yılında Amerika'nın New York kentinde Dia Sanat Merkezi'nde (Görsel 5) daha sonra ise 2002 yılında Almanya'nın Kassel kentinde Documenta'da; 2004 yılında İngiltere'nin Londra kentinin Trafalgar meydanında (Görsel 5) 2010 yılında Hollanda'nın Amsterdam kentinde Stedelijk Müzesinde ve 2015 yılında Amerika'nın New York kentinde Guggenheim müzesinde performe edilir (http 4).

Görsel 5. On Kawara, 2004, *Bir Milyon Yıl/One Million Years*, Performans, Trafalgar Meydanı, Londra, İngiltere.

'Bir Milyon Yıl', sanatçının 203x254 cm.'lik beyaz kâğıtlar üzerine birbirini takip eden on sütunda bilimsel veri kesinliğinde daktiloyla yazdığı rakamlardan oluşan kitaplar şeklinde ortaya çıkıyor. Her bir sayfadaki rakam kümesi bir yüzyılı temsil ediyor. İki set var; her birinde ise 10'ar cilt. 'Bir Milyon Yıl' (Geçmiş) (1970-71) 'bütün yaşamış ve ölmüslere adanmıştır'. Tersine sayıyor ve milattan önce 998,031'de tamamlanıyor. 'Bir Milyon Yıl' (Gelecek) halen sürüyor. Ve 'son kişiye adanmıştır'. Milattan sonra 1.001,9802'e kadar sayıyor ve uygarlıkların ötesine uzanıyor. Kawara kendini karakteristik bir kesinlikle, sonsuzluk ve sınırsızlığın kesişme noktasına yerleştiriyor (Weintraub, 2009:135).

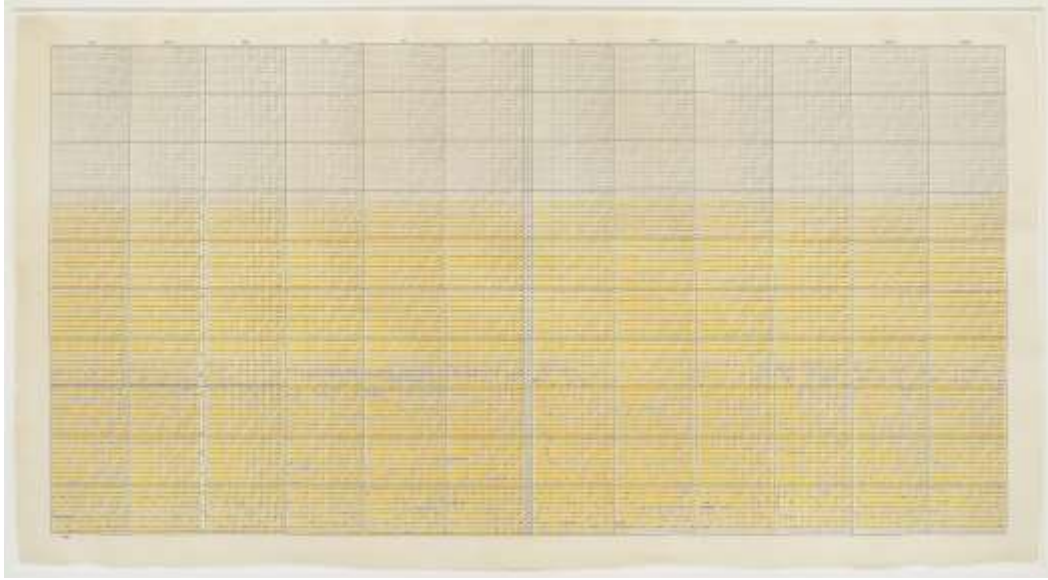
Sanatçı bu performansında geçmiş ve gelecek arasında birtakım izler, işaretlemeler ve dikkat çekici noktaları ortaya çıkarmaya çalışmıştır. On Kawara'nın bu sergisinde izleyicilerden bir erkek ve bir kadın galeri duvarlarına hazırlanan tarih listelerinden sesli okumalar yapmaktadırlar ve bu okumalar kayıt altına alınmaktadır... On Kawara'nın bu 'Bir Milyon Yıl' projesi 2004 yılında İngiltere'nin Londra kentinde bulunan Trafalgar Açık Hava Meydanında, izleyicilere 7 gün 7 gece boyunca uygulanmış ve izleyicilerin okumalardan oluşturduğu sesler kayıt altına alınmıştır. Ayrıca bu proje dünyanın birçok büyük şehrinde de uygulanmıştır (http 1).

On Kawara, 'Bir Milyon Yıl', adlı çalışmasında Kavramsal Sanat yaklaşımı etrafında çağdaş sanatın performans formuna başvurur. Sanatçı, bu performanslar sırasında yine bu mekânlarda değildir. O düşünceleri harekete geçirecek olan yazıların, teknoloji ve insan performansı eşliğinde okunmasını sağlayarak organize ederken, kendisi yine oralarda yoktur. Kawara, bu işinde zaman ile sonsuzluk kavramlarını sorgular. Kawara, bu sorgulama sırasında 1970 yılından geriye giderek, her bir sayfaya rakamlarla bir yüzyılı daktiloyla yazar ve 10 ciltlik büyük bir kitap seti aracılığıyla, nesnel bir şekilde geçmiş zamanları meydana getirir. Aynı

şekilde 1970 yılından sonrayı yine 10 cilt kitabı dolduracak şekilde rakamlarla hazırlar ve gelecek zamanları oluşturur. Kawara, geçmiş zamanları on gün gibi kısa zaman aralıklarıyla kitaba yazarak, bunları bir kadın ve bir erkeğe okutur. Sonra, bu sesli okumaları dinleyen insanlara geçmiş zamanı hatırlatmak; o anki (şimdiki zaman) zaman diliminde neler yaşadıklarını ve ne hissettiklerini sorgulatmak ve geçmiş zamanlarla yüzleştirmek ister. Sanatçı, gelecek zamanı yazdığı ve okuttuğu diğer 10 cilt kitapla da insanların çok uzak gelecek zamanlarla yüzleştiklerinde ve sonsuzluk kavramı ile ilgili ne hissettiklerini ve ne düşündüklerini sorgulama peşindedir.

Öte yandan Kawara, kitapları daktiloyla hazırlarken kendisi de bu geçmiş ve gelecek zaman sorgulamalarını bizzat yaşamış bir kişidir. Ayrıca, sanatçı, hem bu yazıları okuyanları hem bu okumaları dinleyenleri hem de bu performansı takip eden sanat çevrelerini rakamlar üzerinden geçmiş ve gelecek zamanlarla yüzleştirir. Kawara, sözü edilen çevrelere adeta, 'geçmiş ya da gelecek zaman nedir? Geçmiş ya da gelecek zaman nasıl bir şey?' sorularını yöneltir. Böylelikle bir yandan insanları geçmiş ve gelecek zamanla yüzleştiren sanatçı diğer yandan insanların geçmiş ve gelecek zaman dilimlerine verecekleri tepkiler üzerinden varlık, yokluk (yaşam-ölüm) ve sonluluk, sonsuzluk sorgulamaları yaptırır. Dolayısıyla sanatçı, kendi yaşadıklarını ya da zaman ve sonsuzluk hakkındaki kendi sorgulamalarını ürettiği Kavramsal Sanat işine de yansıtılmış olur.

On Kawara, 'Yüz Yıllık Takvimler' (Century Calendars) (Görsel 6), adlı çalışmasında "kendi doğum tarihinden başlayarak, hayatının her bir gününü hazırladığı takvimler üzerinde sarı, yeşil ve kırmızı renklerle işaretler. Sanatçı, 'Saf Bilinç' (Pure Consciousness) (Görsel 7), adlı çalışmasını ise ilk olarak 1998 yılında sunar. Bu çalışma 1998 yılı sonrasında sonra dünyanın çeşitli ülkelerinde ve çeşitli okullarda tanıtılır. Sanatçının 'Saf Bilinç' (Pure Consciousness) adlı tanıtıcı çalışması, Madagaskar, Avustralya, Butan, Fildişi Sahili, Kolombiya, Türkiye, Japonya, Finlandiya ve İzlanda'da izleyicilerle buluşturulur" (<http> 1). Kawara, bu çalışmalarında da Kavramsal Sanatta dil ve dilsel imgeleri kullanan bir görüntü verir. Kısaca onun çalışmalarında, kendi hayatının zaman karşısındaki durumu, sanat işinin bir malzemesi olur.

Görsel 6. On Kawara, 2000, *Yüz Yıllık Takvimler/Century Calendars*, Enstalasyon, Dia Sanat Merkezi, New York, ABD.

Görsel 7. On Kawara, 2017, *Saf Bilinç/Pure Consciousness*, Enstalasyon, Präsentation im Kunstmuseum Pablo Picasso, Münster, Almanya.

4. Değerlendirme ve Sonuç

Postmodern Dönem içinde bir 'üstdil' olarak ortaya çıkan Kavramsal Sanat, çağdaş sanat uygulamalarında kavramsal ve düşünsel olanı önlemesiyle değer kazanır. Kökleri Modern Dönem'in Dadaizm akımına kadar giden Kavramsal Sanat, 1960 sonrasında Avrupa ve Amerika'lı çağdaş sanatçılar tarafından hem kuramsal hem de pratik boyutlarıyla ele alınır. Marcel Duchamp'ın 1917 yılında 'Çeşme' ile 'temsili sanat nesne'sini ötelemesini temel alan postmodernist Kavramsal Sanatçılar, adeta Modern Dönem'in yapısalılık yaklaşımının genleriyle oynayarak 'öznesi ve nesnesi olmayan sanat'ın peşine düşerler. Kavramsal Sanatçı, iş üretme aşamasında hem kendi öznel kimliğini hem de eserin nesnel estetiğini bozma ve yıkma peşine düşer.

Kavramsal Sanat, çağdaş sanat formlarının bir 'üstdil'i olarak nitelendirilirken; yoksul sanat, oluşum sanatı, performans sanatı, fluxus, beden sanatı, süreç sanatı, video sanatı, çevre sanatı ve arazi sanatı bu yapıyı meydana getiren unsurlardır. Postmodern Dönem'in çağdaş sanatçıları, söz konusu bu formların bazen birini bazen ikisini bazen de üçünü bir arada kullanarak Kavramsal Sanat işi üretebilirler. Çağdaş sanatçılar bu formları kullanmaları sırasında, kendi bedenlerini ya da diğer insanların bedenlerini, dili, dilsel imgeleri, nesneyi, nesnel imgeleri, süreci, mekânı, uzamı, kenti ve coğrafyayı malzeme olarak kullanabilirler. Ayrıca sorun ettikleri bu kavramsal unsurları sanat işlerinde bir düşünme ve sorgulama vasıtası haline de getirebilirler.

Kavramsal Sanatın Amerika'lı temsilcilerinden biri Japonya kökenli çağdaş sanatçı On Kawara'dır. On Kawara'nın burada farklı başlıklarda incelenen çalışmaları arasında yer alan 'Bugünün Serileri/Tarih Resimleri', yarım yüzyıla yakın (47 yıl) kesintisiz yaptığı bir çağdaş sanat işidir. Bu seride sanatçı, kendisini kullandığı dil aracılığıyla bir sanat nesnesi haline getirir; hem kendisini hem de diğer insanları düşünsel sorgulamalara maruz bırakır. Kawara, 'Başlık ve Telgraflar' da dili ve dilsel imgeleri Kavramsal Sanatın stratejisi olarak kullanırken, kendi bedeninin 'nerede' 'nasıl' ve 'hangi zaman'da bulunduğu sorularını 'canlıyım', 'hayattayım', 'uyandım' gibi kelime öbekleriyle cevaplar, tartışma açar ve sorgulamalar yaptırır. Sanatçı, 'Bir Milyon Yıl' adlı işinde dünyanın farklı kentlerinde ve mekânlarında kendi organize ettiği

performanslar ile zaman ve uzam kavramlarını sorunsallaştırarak, diğer insanlara sorgulatma amacı güder.

On Kawara, kişisel ve toplumsal belleğini kendi öznel sanatı içinde harmanlayan bir çağdaş sanatçıdır. Kawara'nın öznel sanat anlayışı, aynı zamanda onun özgün sanatını doğuran bir sebeptir. Öyle ki, Kawara'ya kadar sanat dünyasında kendi kişisel ve öznel bilgilerini kendi sanat yapıtlarında/işlerinde kullanan bir başka sanatçıya rastlamak zordur. Kawara, bu noktada Fransız felsefeci Jean-François Lyotard'ın "Postmodern Durum" (Lyotard, 1990) kitabında ifade ettiği 'küçük anlatı'ları öne çıkaran göstergeler sunma peşindedir. Öyle ki, adeta Kawara'ya göre, tarihlerin ve uygarlıkların anlattıkları 'büyük anlatı'lar kadar, dünyadan herhangi bir sanatçının kendi öznel anlatıları/hikâyeleri/ öyküleri de ('küçük anlatı'lar) önemlidir. Bu durum, Kawara'yı Kavramsal Sanat üreten sanatçılar arasında farklı bir yerde konumlandırır. Sanatçının dünyayı ve hayatı anlamak için kendi öznel hayatı dâhil tüm argümanları kullanması onu farklı kılan sebeplerdendir.

Japon sanatçı On Kawara, uygulamalı işlerinde Kavramsal Sanatta dil stratejisini kullanan çağdaş sanatçılardan biridir. Öyle ki Kawara, kendi bedenini ve bedeninin dünyadaki varlık durumunu, kendi bedeniyle ruhunun zaman ve uzam kavramıyla olan ilişkilerini, yaşadığı kentleri ve coğrafyaları, buralarda geçirdiği zamanları, kendisinin yaşadığı geçmiş, şimdi ve gelecek zamanlar etrafında ortaya çıkan ilgileri sorgularken dil odaklı Kavramsal Sanat işleri üreten biridir. Ayrıca, Kawara'nın söz konusu işleri, onun öznel kimliği temelinde diğer insanların varlık-yokluk (yaşam-ölüm) sorgulaması yapmalarına vesile olmakta; onların bilinçaltına ve bilinçüstüne yönelik göndermeler içermektedir. Dolayısıyla On Kawara, Postmodern Dönem'in 'üstdil'i olarak nitelendirilen Kavramsal Sanat anlayışında dil stratejisini kullanarak, zaman, nesne, özne, mekân, uzam, varlık, yokluk, yaşam, ölüm, sonluluk, sonsuzluk, dünya ve bilinç kavramlarını düşünsel temelde irdeleyen bir çağdaş sanatçı olarak görülebilir.

Kaynakça

Akyüz, D. (2019), *Kavramsal Sanatın Günümüz Takı Tasarımına Etkileri*, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Heykel Ana Sanat Dalı, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi), İstanbul.

Antmen, A. (2016). *Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, İstanbul: Sel Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. – Çakmak, E. K. – Akgün, Ö. E. – Karadeniz, Ş. – Demirel, F. (2009), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Demirok, C. (2019), 'Kavramsal Sanat ve Manifestolar', *Teorik Bakış 4 Aylık Toplumbilim Dergisi*, Sayı: 13, sayfa: 261-280, İstanbul: Minör Yayınevi.

Godfrey, T. (1998), *Conceptual Art A&I (Art and Ideas)*, London: Phaidon.

Harrison, C.-Wood, P. (2016), *Sanat ve Kuram 1900-2000 Değişen Fikirler Antolojisi*, (Çev. Sabri Gürses), İstanbul: Küre Yayınları.

Lyotard, J. – F. (1990), *Postmodern Durum*, (Çev. Ahmet Çiğdem), İstanbul: Ara Yayıncılık.

Özayten, N. (1992), *Batı'da Obje Sanatı, Kavramsal Sanat, Post- Kavramsal Sanat ve Türkiye'de 19656-1992 Yılları Arasındaki Benzer Eğilimler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Patton, M. Q. (2014), *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, (Çev. Ed. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Polat, N. (2019), 'Kavramsal' Bir Uğraş: Resim Sanatı', *Teorik Bakış 4 Aylık Toplumbilim Dergisi*, Sayı: 13, sayfa: 33-60, İstanbul: Minör Yayınevi.

Proehl, J. (2019), 'Sanatta Görünürlüğün Yok Olması ve Geri Dönüşü ya da Neo-Dada Asla Var Olmadı', *Teorik Bakış 4 Aylık Toplumbilim Dergisi*, Sayı: 13, sayfa: 75-104, İstanbul: Minör Yayınevi.

Sansarcı, E. (2020), *Düşünsel Sürecine Etkileri Bağlamında Grafik Tasarım ve Kavramsal Sanat İlişkisi*, Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Grafik Tasarım Ana Sanat Dalı Grafik Tasarım Programı, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi), İstanbul.

Weintraub, L. (2009), On Kawara 23,056 Gün (Şubat 8, 1996), çev. Mine Haydaroğlu, *Sanat Dünyamız Dergisi*, Sayı: 110, sayfa: 128-137, İstanbul.

İnternet Kaynakları

http 1: Şengün, E. (2017), On Kawara: Zaman-Mekân-İnsan İlişkisi Üzerine, Gaia Dergisi, 4 Aralık 2017, İstanbul. <https://gaiadergi.com/on-kawara-zaman-mekan-insan-iliskisi-uzerine/> Erişim tarihi: Nisan 2022.

http 2: Watkins, J. (2014), On Kawara Obituary, The Guardian For 200 Years, Thu 24 Jul 2014, USA. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/jul/24/on-kawara>, Erişim tarihi: Nisan 2022.

https 3: https://www.en.wikipedia.org/wiki/On_Kawara, Erişim tarihi: 12.04. 2022.

https 4: <https://www.asiahousearts.org/events/kawara-one-million-years/>, Erişim tarihi: 15.05. 2022.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. <https://www.wikiart.org/en/on-kawara> Erişim tarihi: Mayıs 2022.

Görsel 2. <https://tr.pinterest.com/pin/236157574189706233/> Erişim tarihi: Mayıs 2022.

Görsel 3. <https://www.widewalls.ch/artists/on-kawara> Erişim tarihi: Mayıs 2022.

Görsel 4. <https://www.widewalls.ch/artists/on-kawara> Erişim tarihi: Mayıs 2022.

Görsel 5. <https://www.artsy.net/artwork/on-kawara-one-million-years>, Erişim tarihi: Mayıs 2022.

Görsel 6. <https://www.diaart.org/exhibition/exhibitions-projects/on-kawara-exhibition> Erişim tarihi: Mayıs 2022.

Görsel 7. <https://www.artrabbit.com/events/on-kawara-pure-consciousness> Erişim tarihi: Mayıs 2022.